

“MÜLKİ ŞƏXSLƏR ATƏŞ ALTINDA!”

Hesabat

Bu hesabat, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Dağlıq Qarabağda silahlı münaqişə zamanı Azərbaycanda mülki şəxslərə qəsdən və seçilmədən hücumlarının faktiki və hüquqi aspektlərini əhatə edir

Hesabat 27.09.2020 – 04.10.2020 dövrünü əhatə edir

Hesabat “Hüquqi Təhli və Araşdırmalar” İctimai Birliyinin idarə heyətinin sədri Ramil İskəndərli tərəfindən redaktə edilib

Bu hesabat Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə dərc edilib.

Bakı ş., oktyabr 2020-ci il

“MÜLKİ ŞƏXSLƏR ATƏŞ ALTINDA!”

Hesabatın məzmunu:

1. Xülasə.

- *Beynəlxalq hüquqda mülki şəxslərin qorunması*
- *Dağlıq Qarabağ Münaqişəsinin eskalasiyası*
- *Qarabağ münaqişəsi haqqında bilməli olduğumuz bəzi faktlar*
- *Mülki şəxslər arasında itkilərin ümumi sayı*

2. 1992-1994-cü illərdə Ermənistanın təcavüzü

3. Ermənistan tərəfindən mülki şəxslərə edilən hücumlar

4. Bərdədə (Azərbaycan) mülki şəxslərin kütləvi qətləri

5. Gəncədə (Azərbaycan) kütləvi bombardman - insanlığa qarşı hərəkətlər

6. Humanitar atəşkəsin pozulması

- *İkinci dəfə humanitar atəşkəsin pozulması*
- *Üçüncü dəfə humanitar atəşkəsin pozulması*

7. Gəncə şəhərində mülki şəxslərə edilən humanitar yardım

8. Ermənistan tərəfindən neft kəmərinə raket hücumu

9. Azərbaycan yalnız hərbi obyektlərə zərbə vurur

10. Beynəlxalq hüquqda silahlı qarşıdurmalarda qadın və uşaqların qorunması

- *13 yaşlı Artur üçün dəfn mərasimi*
- *Ermənistan ordusunda uşaq əsgərlər*
- *Uşaq əsgərlərindən istifadənin qadağan edilməsinə dair beynəlxalq hüquqi çərçivə*
- *Paris və Vankuver prinsipləri*
- *Təhsil müəssisələrinin Ermənistan tərəfindən hərbi məqsədlər üçün istifadəsi*

11. Uşaqların xüsusi qorunmasının beynəlxalq hüquq aspektləri

12. Ermənistan tərəfində olan muzdlular Qarabağ münaqişəsində mülki vətəndaşlar üçün təhlükədir

13. Mülki şəxsləri qorumaq üçün Azərbaycan tərəfindən həyata keçirilən sülhə məcburetmə əməliyyatları (PEOps)

14. Nəticə və beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət

SUMMARY

Baş Prokurorluğun verdiyi məlumata görə, Ermənistanın sentyabrın 27-dən başlayaraq Azərbaycanın sıx məskunlaşdığı bölgələrə etdiyi ağır artilleriya hücumlarında 91 mülki şəxs həyatını itirmiş, 405 nəfər yaralanmış və 3000-dən evə, inzibati binalara, və digər mülki infrastruktur obyektləri yararsız vəziyyətə düşmüşdür..

Beynəlxalq hüquqda mülki şəxslərin qorunması

Beynəlxalq humanitar hüquqda mülki şəxslərin qorunması hərbiçilərin qorunması ilə eyni deyil. Bu fərq xüsusilə hərbi əməliyyatların aparılmasında vacibdir: mülki şəxslər və hərbiçilər arasında, hərbi hədəflər ilə mülki obyektlər arasında böyük fərq var. Hərbiçilər təslim olana qədər və ya başqa bir şəkildə döyüşdən çıxana qədər hücumla məruz qala bilər, mülki şəxslər isə birbaşa döyüş əməliyyatlarında iştirak etmədikləri müddətcə hədəfə alına bilməz və onlar proporsionallıq və hərbi hədəflərə və döyüşçülərə qarşı hücumların təsadüfi təsirlərinin qarşısının alınması prinsipinə əsasən qorunur.

Mülki şəxslərin qorunmasının hüquqi tərəflərinə gəldikdə, **IV Cenevrə Konvensiyasına** uyğun olaraq silahlı münaqişə zamanı mülki şəxslərin müdafiəsi beynəlxalq humanitar hüququn təməli daşır. Bu qoruma onların dövlət və xüsusi mülkiyyətinə aiddir. Beynəlxalq Humanitar Qanun (IHL) ayrıca qadınlar, uşaqlar və köçkünlər kimi xüsusilə həssas mülki qrupları müəyyənləşdirir və qoruyur.

İnsan hüquqları sahəsində beynəlxalq hüquq və beynəlxalq humanitar hüquq hamının ləyaqətini və insanlığını qorumaq məqsədi daşıyır. İllər ərzində BMT Baş Assamblyası, İnsan Hüquqları Şurası silahlı qarşıdurmada münaqişə tərəflərinin münaqişədən təsirlənmiş şəxslərin hüquqları ilə bağlı qanuni məcburi öhdəliklərə malik olduqlarını düşünür.

Dağlıq Qarabağ Münaqişəsinin eskalasiyası

Ermənistan silahlı qüvvələri sentyabrın 27-dən etibarən iri çaplı silahlardan, minaatanlardan və Azərbaycanın silahlı qüvvələrinin mövqelərinə, eləcə də cəbhə boyu yaşayış məntəqələrinə intensiv hücum edərək, Azərbaycana qarşı növbəti bir təcavüz aktına başladı. Dinc əhalini və mülki obyektləri açıq və məqsədyönlü şəkildə hədəfə alan Ermənistan, hərbi qulluqçulara əlavə yaşlı, qadın və uşaqlar da daxil olmaqla bir çox mülki şəxsi öldürdü, və çox sayda evə və mülki obyektə ciddi ziyan verdi.

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri, ölkələriniz və bütün beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınan Azərbaycan Respublikasının suveren ərazilərində fəaliyyət göstərir və Azərbaycanın müdafiəsini təşkil edir. Bunlar Ermənistanı sülhə məcbur etmək məqsədi ilə əks-hücum hərbi əməliyyatlarıdır. Əsas məqsəd təmas xəttinə yaxın ərazilərdə yaşayan Azərbaycan

mülki əhalisinin təhlükəsizliyini təmin etmək və Ermənistan tərəfindən bu cür təxribatların qarşısını almaq üçün hücum əleyhinə sülhə məcburetmə əməliyyatlarını həyata keçirməkdir.

Müşahidələrimizə görə, Ermənistan mülki şəxsləri öldürməklə, uşaq əsgərlərindən, muzdlulardan və terrorçulardan istifadə etməklə və bəzi Yaxın Şərq ölkələrindən olan etnik erməni əhalisini qeyri-qanuni olaraq Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri olan Dağlıq Qarabağa və ona bitişik rayonlara məskunlaşdırılmasını təşkil etməklə və onlardan və yerli əhalidən silahlı qarşıdurmada canlı sədd kimi istifadə etməklə müharibə cinayətləri törədir və digər humanitar qanunları, insan hüquqları qanunlarını, adət qanunlarını pozur.

Qarabağ münaqişəsi haqqında bilməli olduğumuz bəzi faktlar

Dağlıq Qarabağ "mübahisəli" ərazi deyil. BMT, digər beynəlxalq təşkilatlar və dövlətlər tərəfindən tanınan Azərbaycan Respublikasının suveren ərazisinin ayrılmaz hissəsidir.

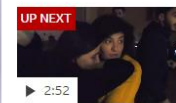
BBC Sign in Home News Sport Reel Worklife Travel Future Culture

NEWS

Home US Election Coronavirus Video World UK Business Tech Science Stories Entertainment & Arts

Related

Ermənistan tək cə Dağlıq Qarabağ bölgəsini deyil, həm də ona bitişik 7 bölgəni - ümumilikdə Azərbaycan Respublikası ərazilərinin 20% -dən çoxunu işğal edib. Nəticədə, 1988-1994-cü illərdə (Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə) bir milyona yaxın məcburi köçkün - Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı - Dağlıq Qarabağdan və digər işğal olunmuş ərazilərdən etnik olaraq qovuldu. Baş verən müharibə Ermənistan ərazilərində deyil. Hazırda Azərbaycan BMT-nin 51 sayılı Qətnamə maddəsi ilə mülki əhaliyə təcavüzün qarşısını almaq və ərazilərini Ermənistan Respublikasının işğalçı qüvvələrindən azad etmək üçün özünümüdafiə hüququndan istifadə edir. 27 sentyabr 2020-ci il tarixində Ermənistan Ordusu tərəfindən hazırkı təcavüzkar hücum əməliyyatları başlandıqda, Azərbaycan əks-hücum hərbi əməliyyatları ilə cavab verdi. Azərbaycan Hökuməti dəfələrlə "Azərbaycan Respublikasının Ermənistan Respublikası ərazisində hərbi hədəfləri yoxdur" demişdir. (Mənbə: AUKAA)

27.09.2020 - 04.11.2020 tarixləri arasında Azərbaycanda mülki itkilərin ümumi sayı aşağıdakılardır:

Öldürülən mülki vətəndaşların sayı: 91

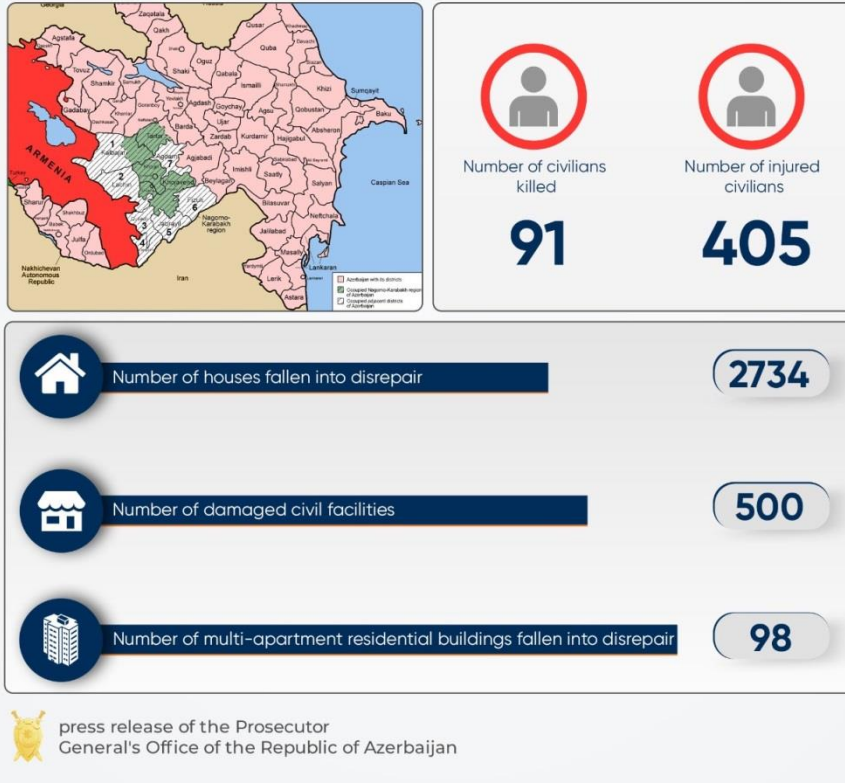
Xəsarət alan mülki şəxslərin sayı: 405

Yararsız vəziyyətə düşən evlərin sayı: 2734

Yararsız vəziyyətə düşən yaşayış binalarının sayı: 98

Zərər görmüş mülki obyektlərin sayı: 500 (Mənbə: Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu)

The statistics of the Prosecutor General's Office of the Republic of Azerbaijan on crimes committed by the Armenian Armed Forces against the civilians from 27.09.2020 to 04.11.2020

1992-1994-cü illərdə Ermənistanın təcavüzü

1992-1993-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərinin beşdə birini işğal etmiş Ermənistan, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul edilmiş 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrində Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən qeyd-şərtsiz çıxarılmasına dair açıq çağırışına eləcə də Azərbaycanın xoş niyyət və münaqişənin sülh yolu ilə həllinə sadıqlığına baxmayaraq, onları boşaltmaqdan imtina edirdi. On illərdir ki, Azərbaycan ölkədəki hər 7 nəfərdən birini məcburi köçkün vəziyyətinə gətirən görünməmiş humanitar fəlakətin nəticələri ilə mübarizə aparırdı. Erməni işğalı altında olan şəhərlərimizin əksəriyyəti tamamilə məhv edilmiş və talan edilmiş infrastrukturunu olan ölü şəhərlərə çevirmişdir.

Ermənistan soyqırım aktlarından qorxu aşılamaq və bütün əhalini dəhşətə gətirmək və onları qaçmağa məcbur etmək üçün bir vasitə kimi istifadə edirdi. Yalnız Xocalı qətlində 1992-ci ildə Ermənistanın silahlı qüvvələri tərəfindən 63-ü uşaq olan 613 mülki şəxs vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir və bir çoxu şikəst olmuşdu. Üçdə biri uşaq olan bir milyon azərbaycanlı zorla evlərindən qovulmuş və Azərbaycandakı məcburi köçkün uşaqların böyük bir hissəsi 15 ilə yaxın müddətdə Azərbaycan Respublikası Hökuməti tərəfindən ayrılmış böyük səylər və büdcə ayırmaları nəticəsində sonradan ləğv edilmiş dəmir yollarında baqaj miniklərindən ibarət çadır düşərgələrində və kəndlərdə yaşamaq məcburiyyətində qalmışdı. Azərbaycanda məcburi köçkün uşaqlar hələ də təhlükəsiz şəraitdə və ləyaqətlə torpaqlarına könüllü olaraq qayıtmaq

hüquqlarını həyata keçirə bilmirlər. Münaqişə zamanı 224 uşaq Ermənistan tərəfindən girov götürüldü və sonradan sərbəst buraxıldı və 29 uşaq hələ də erməni əsirliyindədir. 73 azərbaycanlı uşaq itkin düşüb.

Ermənistan, Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərindəki 1145 təhsil obyektinin və 855 uşaq bağçasının tamamilə məhv edilməsinə cavabdehdir. On minlərlə azərbaycanlı uşaq köçkünlüyündən irəli gələn ciddi problemlər altında təhsil almaq hüquqlarını həyata keçirməyə davam edir. Qarşıdurma xəttində olan bir çox uşaq daima Ermənistan silahlı qüvvələrinin seçilməyən bombardmanının hücumuna məruz qalma təhlükəsi altında dərslərinə qatılır.

Ermənistan tərəfindən mülki şəxslərə edilən hücumlar

Bonn Beynəlxalq Konversiya Mərkəzi tərəfindən 2020-ci ilin fevralında açıqlanan dünya ölkələrinin silahlanma indeksinə görə, Ermənistan, min nəfərə düşən hərbi qulluqçu sayına, ümumi daxili məhsuldakı ÜDM) silahlanmaya, hərbi xərclər, səhiyyə, əsgər sayı və ağır silah miqdarına görə dünyada 3-cü, Avropada isə birinci yerdədir. Məruzədə bildirilir ki, Ermənistanın silah yarışında lider mövqeyinin səbəbi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və son 30 ildə apardığı militarist siyasətidir. (Mənbə: Bonn Beynəlxalq Konversiya Mərkəzi tərəfindən 2020-ci ilin fevralında açıqlanan dünya ölkələrinin silahlanma indeksi).

Baş nazir Nikol Paşinyanın baş müşaviri Vaqarşak Harutyunyan 8 oktyabrda Rusiyanın Russia-1 telekanalında yayımlanan "Vesti" televiziya verilişinə verdiyi müsahibədə Ermənistanın məqsədyönlü şəkildə Azərbaycanın dinc şəhərlərini bombardman etdiyini və aralarında panica yaratmaq üçün mülki insanları hədəf aldığını bildirdi. (Mənbə: Caspian News, <https://caspiannews.com/news-detail/pashinyans-advisor-confirms-armenias-deliberate-attacks-on-azerbaijani-civilian-settlements-2020-10-9-0/>)

Ermənistanla Azərbaycan arasında ölümcül toqquşmalar 27 sentyabrda baş verdiyindən bəri, Ermənistan qüvvələri cəbhədən uzaq olan əhalinin sıx olduğu yerləri, strateji cəhətdən vacib mülki və enerji infrastrukturalarını atəşə tutmağa davam edirdi. Atışmalar Ermənistanın işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında yerləşdirilmiş qüvvələrinin Azərbaycanın işğal altındaki Dağlıq Qarabağ bölgəsindəki cəbhə bölgəsi boyunca Azərbaycanın mülki yaşayış məntəqələrini və hərbi mövqelərini vurmasından sonra baş verib.

Ermənistan silahlı qüvvələri indiyə qədər münaqişə zonasından 60 kilometrədən çox məsafədə olan Azərbaycanın ikinci ən böyük şəhəri Gəncə, ölkənin ən böyük su elektrik stansiyasına və su anbarına ev sahibliyi edən mərkəzi Azərbaycan şəhəri Mingəçevirə, həmçinin, Bərdə, Tərtər və Beyləqana qarşı intensiv raket hücumları başlatdı. Həm də Azərbaycanın paytaxtı Bakı yaxınlığındakı Xızı-Abşeron bölgəsini orta mənzilli raketlərlə vurdular.

Rus hərbi eksperti İqor Korotçenko, İrəvanın Azərbaycan şəhərlərini atəşə tutaraq Bakını cavab verməyə təhrik etməyə çalışdığına inandığını bildirdi. Əgər İrəvan hərbi fəaliyyətlərin yalnız Azərbaycanın işğal olunmuş Dağlıq Qarabağ bölgəsi ərazisində deyil, Ermənistanın özündə də baş verdiyini nümayiş etdirə bilsə, Rusiyadan hərbi dəstək tələb edə bilər.

“Paşinyanın taktikası: Azərbaycan şəhərlərinə hücum etmək, Bakını Ermənistandakı hədəflərdən qisas almaq üçün təhrik etmək və daha sonra "təcavüz qurbanı" kimi çıxış edərək Rusiyadan və KTMT-dən kömək istəməkdir" deyərək Korotçenko, Ermənistanın yaşayış sahələrinə hücumlarını şərh etdi. Armiya.az-ın APA-ya istinadən verdiyi məlumata görə.

Hərbi cinayətlərinə və insanlıq əleyhinə cinayətlərinə görə 30 illik cəzasızlıqdan həvəslənən Ermənistan, 27 sentyabr 2020-ci ildən bu yana Azərbaycan Respublikasına qarşı növbəti təcavüzə başladı. Ermənistan ağır toplardan istifadə edərək Azərbaycanın sıx məskunlaşdığı əraziləri atəşə tutmağa davam edir.

Baş Prokurorluğun verdiyi xəbəyə görə, Ermənistanın təmas xətti boyunca növbəti hücumu keçməsindən sonra sentyabrın 27-də genişmiqyaslı hərbi əməliyyatların başlamasından bəri 65 mülki şəxs ölmüş və 297 nəfər yaralanmışdı.

Mülki şəxslər arasında on uşaq var.

İşğalçı ölkənin silahlı qüvvələri tərəfindən mülki infrastruktur obyektlərinin atəşə tutulması nəticəsində 2243 ev və 90 çoxmənzilli yaşayış binası, habelə 402 mülki obyektə ciddi ziyan vurulmuşdu.

Mülki vətəndaşlara məxsus nəqliyyat vasitələri yararsız hala gəlmiş, çoxsaylı kiçik və iri buynuzlu heyvanlar və ot tayaları da məhv edilmişdi.

Bundan əlavə, 4, 11 və 17 oktyabr tarixlərində raket və ağır artilleriya hücumları nəticəsində Gəncə şəhərində ümumilikdə 25 mülki şəxs ölmüş və 139 nəfər yaralanmışdı. Şəhərin mülki infrastruktur obyektlərinə və nəqliyyat vasitələrinə böyük ziyan dəyib.

Bərdədə mülki şəxslərin kütləvi qətləri

28 oktyabr tarixində səhər saatlarından başlayaraq işğalçı ölkənin silahlı qüvvələri tərəfindən mülki infrastruktur obyektlərinin atəşə tutulması nəticəsində 2338 ev və 92 çoxmənzilli yaşayış binası, habelə 415 mülki obyektə ciddi ziyan vurulmuşdu.

Mülki vətəndaşlara məxsus nəqliyyat vasitələri yararsız hala gəlmiş, çoxsaylı kiçik və iri buynuzlu heyvan və ot tayaları da məhv edilmişdi.

27 oktyabrda Ermənistan Bərdə bölgəsinə raket hücumu təşkil etdi, nəticədə uşaq da daxil olmaqla 5 mülki şəhid oldu, qadın və uşaqlar da daxil olmaqla 13 mülki şəxs ağır yaralandı. Bundan əlavə, 28 oktyabrda erməni Bərdə bölgəsinə növbəti raket hücumu təşkil etdi, nəticədə 21 mülki şəxs öldü və 70-ə yaxın insan yaralandı.

Mülki əhaliyə raket hücumu ABŞ-ın vasitəçiliyi ilə oktyabrın 25-də elan edilmiş atəşkəs razılaşmasından sonra baş verdi. Beləliklə, Ermənistan artıq üçüncü dəfə humanitar atəşkəsi kobud şəkildə pozdu.

Bundan əlavə, 4, 11 və 17 oktyabr tarixlərində raket və ağır artilleriya hücumlarının davamı olaraq 23 oktyabr tarixindən etibarən Gəncə şəhərində ümumilikdə 25 mülki şəxs öldürülmüş və 139 nəfər yaralanmışdır. Şəhərin mülki infrastruktur obyektlərinə və nəqliyyat vasitələrinə böyük ziyan dəymişdir.

Bundan əlavə, Goranboy rayonunda 7 mülki şəxs öldürülmüş, 10 nəfər yaralanmışdır. Sentyabrın 27-də Naftalan rayonunda yerləşən fərdi bir evin həyətinə mərmnin dəyməsi nəticəsində bir ailənin bütün üzvləri (5 mülki şəxs) öldürülmüşdü.

Eyni şəkildə Tərtər rayonunda 16 mülki şəxs öldürüldü və 50 nəfər yaralandı, Beyləqan rayonunda 2 mülki öldürüldü və 2 nəfər yaralandı, Ağcabədi rayonunda bir mülki şəxs öldürüldü və 19 nəfər yaralandı, Füzuli rayonunda 3 mülki öldürüldü və 17 nəfər yaralandı, Ağdam rayonunda 7 mülki öldürüldü və 40 nəfər yaralandı və Mingəçevir bölgəsində 5 mülki şəxs yaralandı. Bundan əlavə, Daşkəsən, Cəbrayıl, Xocalı və Qəbələ bölgələrində hər birində bir mülki yaralanıb.

Amnesty International, Azərbaycanın Bərdə şəhərinə edilən bir hücumdan sonra Ermənistan tərəfindən, qadağan edilmiş kasset bombalarından istifadəsini təsdiqlədi. Bu barədə media Amnesty International təşkilatının yaydığı açıqlamaya istinad edərək məlumat yayıb. Bəyanatda deyilir ki, yerli vaxtla təxminən 13.30-da Bərdəyə bir və ya bir neçə Smerç tipli roketi atılıb, xəstəxanaya yaxın yaşayış məhəlləsinə zərbə endirilib. Azərbaycan Baş Prokurorluğu, ən azı 21 nəfərin öldüyünü, təxminən 70 nəfərin yaralandığını bildirib. Amnesty International təşkilatının Böhranla Mübarizə mütəxəssisləri, Erməni qüvvələri tərəfindən şəhərə atıldığı görünən Rusiya istehsalı olan 9M55 Smerç raketlərinin 9N235 kasset sursat parçalarının şəkillərini (şəhərdəki Vice Neüs müxbirləri tərəfindən çəkilib) təsdiqlədi.

"Mülki bölgələrə toplu silahların atəş edilməsi amansız və ehtiyatsızdır və saysız ölüm, yaralanma və səfalətə səbəb olur." Təşkilat, hər cür şəraitdə çox sayda silahdan istifadənin beynəlxalq humanitar qanunlara görə qadağan olunduğunu qeyd etdi.

GANJA AFTER ARMENIAN MISSILE ATTACKS (60 km away from conflict zone)

Bundan əlavə, Goranboy rayonunda 7 mülki şəxs öldürülmüş, 10 nəfər yaralanmışdı. Sentyabrın 27-də Naftalan rayonunda yerləşən fərdi bir evin həyətinə mərminin dəyməsi nəticəsində bir ailənin bütün üzvləri (5 mülki şəxs) öldürülmüşdü.

Eyni şəkildə Tərtər rayonunda 16 mülki şəxs öldürüldü və 50 nəfər yaralandı, Bərdə rayonunda 25 mülki şəxs öldürüldü və təxminən 70 nəfər yaralanmışdı, Beyləqan rayonunda 2 mülki öldürüldü və 2 nəfər yaralandı, Ağcabədi rayonunda bir mülki şəxs öldürüldü və 19 nəfər yaralandı, Füzuli rayonunda 3 mülki öldürüldü və 17 nəfər yaralandı, Ağdam rayonunda 7 mülki öldürüldü və 40 nəfər yaralandı və Mingəçevir bölgəsində 5 mülki şəxs yaralandı. Bundan əlavə, Daşkəsən, Cəbrayıl, Xocalı və Qəbələ bölgələrində hər birində bir mülki yaralanıb.

Erməni silahlı qüvvələri sentyabrın 27-də səhər saat 6-da Azərbaycan ordusunun mövqelərini iri çaplı silahlardan, minaatanlardan və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından atəşə tutaraq cəbhə bölgəsində genişmiqyaslı əməliyyata başladı. Ermənistan Azərbaycanın sıx məskunlaşdığı əraziləri və infrastruktur layihələrini hədəf alır.

The conflict we can't ignore

Opinion by Michael Bociurkiw

Updated 0147 GMT (0947 HKT) October 14, 2020

A man brings out his belongings after his house was shelled in Gyandzha, Azerbaijan.

Gəncədə kütləvi bombardman - insanlığa qarşı hərəkətlər

1949-cu il "Müharibə zamanı mülki şəxslərin qorunması haqqında Cenevrə Konvensiyası"nın 18-ci maddəsində deyilir ki, heç bir halda münaqişə tərəfləri mülki şəxslərin sıx məskunlaşdığı yerlərə mərmilər atmamalıdır.

Təcavüzkar Ermənistan dövlətinin hərbi-siyasi rəhbərliyi Cenevrə Konvensiyası çərçivəsində götürdüyü öhdəliklərini kobud şəkildə pozaraq mülki şəxsləri, evləri, mülki əraziləri

və yaşayış məntəqələrini hədəf götürməyə və bütün beynəlxalq norma və prinsiplərə zidd olaraq mülki şəxslərə qarşı cinayətlər törətməyə davam edir. Əhali mərkəzləri, rayon və kənd mərkəzləri, mülki infrastruktur obyektləri, xəstəxanalar, tibb mərkəzləri, məktəb binaları və uşaq bağçaları qəsdən hədəf alınır.

10 oktyabr 2020-ci ildə atəşkəsə dair razılığa baxmayaraq, Ermənistan bir daha öz öhdəliklərinə inadkar səhlənkarlıq nümayiş etdirdi və 11 oktyabr gecəsi cəbhədən çox kənarda yerləşən Azərbaycanın ikinci ən böyük şəhəri olan Gəncəyə atəş açdı. 10 mülki şəxs öldü, yetkinlik yaşına çatmayanlar da daxil olmaqla 34 nəfər ağır yaralandı. Yaşayış binalarına raket atəşi nəticəsində 3 uşaq hər iki valideynini itirdi. Bu çirkin hücum, 3 oktyabrda 3-ü yetkinlik yaşına çatmayan 13 mülki şəxsin həyatını itirdiyi və 5-i uşaq olmaqla 48 mülki şəxsin yaralandığı hadisə 17 oktyabr gecəsi təkrarlandı. Gəncədə iki uşaq itkin düşdü.

Humanitar atəşkəsin pozulması

Sahədəki Silahlı Qüvvələrdə Yaralıların və Xəstələrin Vəziyyətinin Yaxşılaşdırılması Konvensiyasının (I) (Cenevrə, 12 avqust 1949-cu il) 15-ci maddəsinə əsasən, silahlı münaqişə zamanı istənilən zaman və xüsusən də bir nişan verildikdən sonra, münaqişə tərəfləri gecikmədən yaralıları, cəsədləri və xəstələri axtarmaq və toplamaq, və qarşı tərəfə təhvil vermək üçün tərəflər arasında müvəqqəti atəşkəs bağlanılmalıdır.

Vəziyyət imkan verdiyi təqdirdə, atəşkəs və ya atəşin dayandırılması və ya döyüş meydanında qalan yaralıların uzaqlaşdırılması, mübadiləsi və daşınması üçün yerli tədbirlər görülməlidir.

Eynilə, mühasirədə olan və ya mühasirəyə alınan ərazidən yaralıların və xəstələrin çıxarılması və ya dəyişdirilməsi və bu əraziyə gedən tibb və dini işçilərin və avadanlıqların keçməsi üçün münaqişə tərəfləri arasında yerli razılaşmalar edilə bilər.

Ermənistan bu cür humanitar barışıq müqavilələrini ardıcıl olaraq pozdu. Məlum olduğu kimi, Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin təşəbbüsü ilə humanitar atəşkəsin elan edilməsi üçün 9 oktyabr 2020-ci il tarixində Moskvada Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Naziri Sergey Lavrov,

Azərbaycanın Xarici İşlər Naziri Ceyhun Bayramov və Ermənistan Xarici İşlər Naziri Zohrab Mnatsakanyanın üçtərəfli görüşü keçirildi.

Təxminən 11 saat davam edən görüşdən sonra aşağıdakı 4 məqamdan ibarət bir razılaşma əldə edildi:

1. 10 oktyabrda saat 12-dən başlayaraq humanitar məqsədlər üçün və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin vasitəçiliyi ilə və meyarlarına uyğun olaraq hərbi əsirlərin, saxlanılan digər şəxslərin və öldürülənlərin cəsədlərinin mübadiləsi üçün atəşkəs elan etmək;

2. Atəşkəsin digər parametrləri əlavə olaraq razılaşdırılacaq;

3. Ermənistan Respublikası və Azərbaycan Respublikası, ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrələrinin vasitəçiliyi ilə nizamlanmanın təməl prinsipləri əsasında erkən sülh yolu ilə həllinə nail olmaq məqsədi ilə substantiv danışıqlara başlayırlar;

4. Tərəflər sülh prosesi formatının dəyişdirilməzliyini təkrarlayırlar.

Lakin təəssüflər olsun ki, erməni tərəfi, imzalanan müqavilənin bütün müddəalarını pozaraq, riyakar və təcavüzkar mahiyyətinə uyğun olaraq cəbhə bölgələrini və kəndlərini, eləcə də Azərbaycanın münaqişədən çox uzaqda yerləşən şəhərlərini və bölgələrini atəşkəs razılaşmasını kobud şəkildə pozaraq ağır artilleriya və raket atəşinə tutmaqda davam edir.

Ən çox təəssüfləndirici hal isə oktyabrın 11-də səhər saat 4 radələrində cəbhədən 80 km məsafədə yerləşən, 500.000 nəfərdən çox əhalisi olan Azərbaycanın ikinci böyük şəhəri Gəncənin Ermənistan hərbi-siyasi rəhbərliyinin əmri ilə atəşə tutulmasıdır. Ermənistanın bu vəhşi və amansız hücumu nəticəsində 3 yaşayış binası dağıdıldı, 4-ü qadın olmaqla 9-dan çox dinc sakin öldürüldü, 16-sı qadın və 6-sı uşaq olmaqla 34 nəfər yaralandı.

İkinci dəfə humanitar atəşkəsin pozulması, 17 oktyabr 2020-ci il

17 oktyabrda Ermənistan bir daha Azərbaycanın ikinci böyük şəhəri olan Gəncəyə hücum etdi, şəhərin sıx məskunlaşdığı blokda SCUD / Elbrus ballistik raketləri ilə atəşə tutdu, nəticədə 13 nəfər öldü və 40-dan çox insan yaralandı. Ölənlər və yaralananlar arasında qadınlar və yaşlı insanlar, uşaqlar da var.

Bu, son iki həftə ərzində Gəncə şəhərinin üçüncü dəfə Ermənistanın raket atəşinə məruz qalması idi və bu günə qədər 27 dinc sakin öldürüldü və 100-dən çox insan yaralandı.

Ermənistanın siyasi-hərbi rəhbərliyi tərəfindən hər hansı bir hərbi zərurət olmadan, münaqişə zonasından uzaqda yerləşən 500.000 nəfərdən çox əhalisi olan Gəncə şəhərinin bombalanması, günahsız insanları öldürmək üçün SCUD kimi güclü dağıdıcı raketlərin qəsdən və seçilmədən mülki insanlara qarşı istifadəsi, XXI əsrdə insanlığa qarşı törədilmiş ən qanlı müharibə cinayəti olaraq tarix kitablarına daxil ediləcəklər.

Azərbaycan ictimaiyyətini dərinədən narahat edən yalnız Ermənistanın bütün dünya qarşısında törətdiyi bu vəhşilik və terror aktı deyil, həm də Gəncədə törədilmiş insan faciəsi, soyqırımı və müharibə cinayətləri barədə dünya ətrafındakı təcavüzkarları dayandırması və cəzalandırması lazım olan və bu məqsədlə dünya birliyi tərəfindən yaradılan BMT Təhlükəsizlik Şurasının susqunluğu ciddi şəkildə qəzəbləndirir və narahat edir.

Üçüncü dəfə humanitar atəşkəsin pozulması (26 oktyabr 2020-ci il)

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Ermənistanın ardıcıl üçüncü dəfə Azərbaycanla atəşkəs rejimini açıq şəkildə görməməzliyə vurduğunu barədə bəyanat yaydı. Bəyanatda deyilir: "Yeni humanitar atəşkəsin kobud şəkildə pozulması ilə 26 oktyabrda Ermənistan silahlı qüvvələri Laçın rayonunun Səfiyan kəndində yerləşən Azərbaycan Ordusunun bölmələrini artilleriya atəşinə məruz qoydular. Daha sonra Tərtər şəhəri və bölgənin kəndləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən intensiv atəşə tutuldu".

28 Oktyabr tarixində xəbər verildiyi kimi, saat 13.00 radələrində, ilk hücumdan sonra beynəlxalq qanunlar tərəfindən qadağan edilmiş kasset bombalar;ndan istifadə edən düşmən silahlı qüvvələri, ikinci dəfə ticarət obyektlərinin yerləşdiyi Bərdə rayonunun sıx məskunlaşdığı ərazilərə raket hücumları etdi. Nəticədə 21 mülki şəxs öldü, 70-ə qədər insan yaralandı. Mülki infrastruktur obyektləri və nəqliyyat vasitələri xeyli dərəcədə ziyan gördü.

Beləliklə, Ermənistanın əldə edilmiş bütün humanitar atəşkəs şərtlərini - əvvəlcə 10 oktyabrda Moskvanın birgə bəyanatında, daha sonra 18 oktyabrda Parisin vasitəçilik səyləri ilə öhdəliklərini təsdiqlədikdə və indi 24 oktyabrda Vaşinqtonda görüşdükdən sonra əldə edilmiş humanitar atəşkəsi və dərhal həyata keçirilməsinə dair razılığa gəldiklərini kobud şəkildə pozduğu vurğulandı.

Bunun Ermənistanın öz öhdəliklərini qəsdən bilməməsi və beynəlxalq vasitəçilərin yorulmaz cəhdlərinə açıq şəkildə hörmətsizlik göstərməsinin növbəti bir təzahürü olduğu qeyd edildi.

Gəncə şəhərində mülki şəxslərə edilən humanitar yardım

İsrailin "Yedioth Ahronoth" qəzeti, Azərbaycan hökuməti ilə yanaşı İsrail kimi digər dost ölkələr, Ermənistan tərəfindən raket hücumlarına məruz qalmış Azərbaycanın ikinci ən böyük şəhəri olan Gəncə sakinlərinə humanitar və tibbi yardım göndərdiyini bildirib.

Qəzetin yazdığına görə, İsrail Gəncə şəhərindəki atəşdən əziyyət çəkən onlarla mülki şəxsə humanitar və tibbi yardım olaraq, qızdırıcılar, isti paltarlar, yorğan-döşək, ilk yardım dəstləri və əsas ehtiyacları təmin edib. 24 oktyabrda Gəncəyə İsrail yardımının ikinci partiyası olaraq tibbi ləvazimatlar çatdırıldı və "İsrail lazım olarsa tibbi avadanlıqlar verməyə hazır olduğu" da qeyd edilmişdir 24 oktyabrda Gəncəyə çatdırıldı. "Yedioth Ahronoth" qəzeti 23 oktyabrda İsrailin Azərbaycandakı səfiri Corc Dikin Gəncəni ziyarət etdiyini yazıb.

Səfir gəlişində "Mən [Gəncəyə] başsağlığı və İsrail Dövlətinin qurbanlara başsağlığını çatdırmaq və yaralıların tezliklə sağalmalarını diləmək üçün gəldim" dedi. "Qurbanların bir qismi ilə tanış oldum və daha sonra digərləri ilə də görüşəcəyəm, onların hekayələri ürəkdağlayandı. İsraililər olaraq biz müharibənin dağıdıcı təsirini bilirik, xüsusən günahsız mülki vətəndaşlar hücumu məruz qaldıqda. Milliyyətindən və dinindən asılı olmayaraq, mülki şəxslərə qarşı qarşı zorakılıq yolverilməzdir. Heç kəs gecə dinc yatarkən yaxınlarını, dostlarını və ya qonşularını itirməməlidir. "

(Yedioth Ahronoth, 25.10.2020, YNE<https://www.ynetnews.com/article/Sk11bDGm00P>)

“Dünən Gəncəyə səfərim zamanı uşaqların vəziyyətini öz gözümlə gördüm. Həftə sonu daha çox uşağın yaralandığı barədə xəbərləri eşidəndə kədərləndim və zərər çəkmiş şəxslərə başsağlığı verirəm”.

KİV-lər UNICEF-in Azərbaycandakı nümayəndəsi Edvard Karvardinin bu barədə məlumat verdiyini yazdı. Edvard Karvardin UNICEF-in mülki şəxslərin və mülki infrastrukturun qorunması çağırışını təkrarladığını və döyüş əməliyyatlarının dayandırılmasının bütün uşaqların mənafeyinə xidmət etdiyini bir daha vurğuladı: "Gəncədə Prezidentin köməkçisi cənab Hikmət Hacıyevlə danışdım. UNICEF-in uşaqlara və ailələrə, xüsusilə psixoloji travmaya cavab vermə və uşaqların partlamamış hərbi sursatlardan qorunması istiqamətində dəstəyi təklif edirik və bu yardımı təcili olaraq həyata keçirməyimizə dair razılaşdıq." (<https://en.axar.az/news/society/506910.html>).

Ermənistan tərəfindən neft kəmərinə raket hücumu

Azərbaycan inkişaf etməkdə olan bir ölkədir və çoxmilyardlı investisiyalar üçün böyük bir mərkəzdir. Azərbaycan, eyni zamanda, Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəməri, Trans Adriatik Boru Kəməri (TAP) və Trans Anadolu Təbii Qaz Boru Kəməri (TANAP) kimi bir neçə mühüm enerji layihəsi ilə Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayır. Təəccüblü deyil ki, terror siyasətinin bir hissəsi olaraq, Ermənistan silahlı qüvvələri ötən çərşənbə axşamı günü BTC neft kəmərinə qarşı Azərbaycan ordusu tərəfindən müvəffəqiyyətlə qarşısı alınan Yevlax şəhərindəki boru kəməri tərəfdən raket hücumu təşkil etmişdi deyərək Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazov 28 oktyabr 2020-ci il tarixində bildirmişdi. Azərbaycan bu hücumu "terror aktı" kimi qiymətləndirdi və boru kəmərinin Avropanın enerji təhlükəsizliyindəki vacib rolunu vurğuladı.

Ermənistan Azərbaycanın strateji əhəmiyyətə malik elektrik stansiyalarını və boru kəmərlərini atəşə tutub ki, bu da yalnız Azərbaycanın deyil, həm də bölgənin təhlükəsizliyini təhdid edir.

Trend xəbər verir ki, Şahbazov bu sözləri "Elektrik istehsalı, nəqliyyatı, istilik və soyutma sahəsində bərpa olunan enerji mənbələrinə keçid: müasir çağırışlar və meyllər" mövzusunda Bakı Beynəlxalq Enerji Xartiyası Forumunda söyləyib.

"Erməni tərəfi ölkəmizin dinc şəhərlərini atəşə tutmağa davam edir. Artıq erməni təcavüzü ilə qarşılaşdıq. Hərbi əməliyyatlar başlayandan bəri Ermənistan Cənub Qaz Dəhlizinin bir hissəsi olan strateji boru kəmərinə dəfələrlə zərbə vurub" deyərək nazir vurğulayıb.

Bunlar Ermənistanın Azərbaycana və ərazi bütövlüyünə qarşı davam edən təcavüzünün bir neçə dəlilidir. Bu təcavüz hər an ən yüksək nöqtəyə qədər yüksələ bilər və ölkənin bütün əhalisini və infrastrukturunu təhlükə altına qoyur. Eyni zamanda, Ermənistanın terror siyasəti yalnız Azərbaycanın deyil, bütün bölgənin təhlükəsizliyini və sabitliyini, habelə biznes və investisiya mühitini də təhdid edir.

Azərbaycandakı Amerika Ticarət Palatası (AmCham Azərbaycan) Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən bir bəyanat yayıb. Bəyanata görə, AmCham Azərbaycan Dağlıq Qarabağ bölgəsində və Azərbaycanın digər bölgələrində cərəyan edən hadisələrdən dərinəndən narahatdır. Palata Azərbaycana edilən bütün hücumları, xüsusən də son vaxtlar Ermənistan ərazisindən həyata keçirilmiş mülki əhalinin və strateji infrastruktur obyektlərinin geniş miqyaslı atəşə tutulmasını kəskin şəkildə pisləyir.

AmCham Azərbaycan birmənalı şəkildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və münafişənin beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində və BMT Təhlükəsizlik Şurasının Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərindən bütün işğalçı qüvvələrinin dərhal, tam və qeyd-şərtsiz geri çəkilməsini tələb edən 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrinə uyğun olaraq həll edilməsinə çağırır.

Bəyanatda ayrıca vurğulanıb ki, son günlərdə işğal olunmuş bir neçə ərazinin erməni işğalından azad edilməsi, 30 ildə ilk dəfə bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün öz evlərinə qayıtması və bölgədə davamlı sülh və sabitliyin bərqərar olunacağına ümid verir.

(Rəşid Məmmədov, The London Watch Legal E-Digest , 11 oktyabr 2020-ci il
<http://thelondonwatch.com/2020/10/11/rashid-mammadov-american-chamber-of-commerce-in-azerbaijan-issued-a-statement-supporting-territorial-integrity-of-azerbaijan/>)

Azərbaycan yalnız hərbi obyektlərə zərbə vurur

Azərbaycan yalnız Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə yerləşdirilən hərbi obyektlərə zərbələr endirir, mülki şəxslərə və mülki obyektlərə zərər verməmək üçün konvensiyaya uyğun olaraq bütün mümkün ehtiyat tədbirləri görülmüşdür.

Hazırda Azərbaycan bu qətnamələr çərçivəsində BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsində təsbit edilmiş özünümüdafiə hüququndan istifadə edir, eləcə də BMT Nizamnaməsinin VII Fəslində nəzərdə tutulmuş sülhə məcburetmə əməliyyatlarından istifadə edir.

Erməni hərbi təcavüzünün qarşısını almaq və mülki əhalinin qorunmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Ordusu hücumu dəf etmək üçün əks-hücum tədbirləri gördü.

BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə əsasən, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvünə qarşı silahlı hücum baş verərsə, bu Nizamnamədə heç bir şey fərdi və ya kollektiv özünümüdafiə hüququnu pozmayacaqdır. Üzvlər tərəfindən bu özünümüdafiə hüququndan istifadə edilərkən görülən tədbirlər dərhal Təhlükəsizlik Şurasına bildirilir və bu Nizamnaməyə əsasən Təhlükəsizlik Şurasının beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və ya bərpa etmək üçün lazımlı hesab

etdikdə istənilən vaxt bu cür hərəkətə keçmək üçün səlahiyyətlərinə və məsuliyyətinə təsir etməməlidir.”

BMT Nizamnaməsinin VII Fəsilinin müddəalarına uyğun, bir qayda olaraq, münaqişə vəziyyətində olan hər hansı bir dövlət və ya münaqişə tərəfləri tərəfindən təcavüzün və ya beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə təhdidlərin qarşısını almaq üçün, məcburetmə hərəkət elementlərindən istifadə etmək olar. Bunlar beynəlxalq cəmiyyətin razılığı olmadan həyata keçirilən sülhə məcburetmə əməliyyatlarıdır. Bu əməliyyatlar yalnız BMT Təhlükəsizlik Şurasının qərarı əsasında həyata keçirilə bilər. Bildiyimiz kimi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə dair BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi qəbul edilmişdir.

Qərarlarda bölgədəki sabitliyin və sülhün təhdid altında olduğu qeyd edilir, getdikcə artan məcburi köçkünlərdən narahatlıq ifadə edilir və işğal olunmuş ərazilərdə fəvqəladə vəziyyətin yaratdığı problemlərin həll edilməsinin vacibliyi vurğulanır. BMT Təhlükəsizlik Şurası daimi atəşkəsə nail olmaq və Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən çıxarılması üçün işğala son qoyulmasını istəyib. 14-16 sentyabr 2005-ci il tarixində Nyu-Yorkdakı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş qərargahında toplanan BMT Baş Assambleyası tərəfindən 16 sentyabr 2005-ci il tarixində Dünya Dövlət və Hökumət Başçılarının Ümumdünya Sammitində qəbul edilmiş Ümumdünya Sammitinin Nəticələrinə dair Qətnamənin 138-ci bəndinə əsasən Dövlət Başçıları hər bir Dövlətin öz əhalisini soyqırımı, müharibə cinayətlərindən, etnik təmizləmədən və insanlığa qarşı cinayətlərdən qorumaq üçün məsuliyyət daşdığını təsdiqlədi. Bu məsuliyyət müvafiq və zəruri vasitələrlə bu cür cinayətlərin, o cümlədən onlara təhrik edilməsinin qarşısının alınmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan buna uyğun hərəkət edir. Beynəlxalq ictimaiyyət, lazım gəldikdə, dövlətləri bu məsuliyyəti həyata keçirməyə təşviq etməli və kömək etməlidir. Beynəlxalq ictimaiyyət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı vasitəsi ilə, BMT Nizamnaməsinin VI və VIII Fəsillərinə uyğun olaraq, əhalinin soyqırımı, müharibə cinayətlərindən, etnik təmizlənmədən və insanlığa qarşı cinayətlərdən qorumağa kömək üçün müvafiq diplomatik, humanitar və digər dinc vasitələrdən istifadə etmək məsuliyyətinə də malikdir.

Beynəlxalq hüquqda silahlı qarşıdurmalarda qadın və uşaqların qorunması

Uşaq və qadınların xüsusi qorunması haqqında danışırıqsa, beynəlxalq humanitar hüquq uşaqlara və qadınlara hərbi əməliyyatlarda iştirak etməyən insanlar olaraq ümumi qorunma və xüsusilə həssas olan insanlar kimi xüsusi qorunma təmin edir.

1977-ci il II Protokolu ayrıca mülki əhalinin və ayrı-ayrı mülki şəxslərin hücum obyektinə olmayacağı prinsiplərini də kodlaşdırır. Dördüncü Cenevrə Konvensiyası uşaqların xeyrinə bir çox müddəadan ibarətdir. Onlar göstərir ki, onsuz da 1949-cu ildə uşaqların müharibədən xüsusilə qorunması lazım olduğu hiss olunurdu.

Ermənistan Fəvqəladə və Silahlı Münaqişələrdə Qadınların və Uşaqların Müdafiəsi Bəyannaməsində nəzərdə tutulan və bütün Üzv Dövlətlər tərəfindən Bəyannaməyə ciddi əməl olunmasını tələb edən prinsipləri pozur. Mülki əhaliyə, xüsusən də əhalinin ən həssas üzvləri olan qadınlara və uşaqlara hesablanmayan əziyyətlər verən hücumlar və bombardmanlar qadağan edilir və bu cür hərəkətlər pislənir.

Fövqəladə və Silahlı Münaqişələrdə Qadın və Uşaqların Müdafiəsinə dair Bəyannamə, bütün Üzv Dövlətlər tərəfindən Bəyannaməyə ciddi şəkildə riayət edilməsini tələb edir:

1. Mülki əhaliyə, xüsusilə əhalinin ən həssas üzvləri olan qadınlara və uşaqlara hesablanmayan əziyyətlər verən hücumlar və bombardmanlar qadağan edilir və bu cür hərəkətlər pislənir.

2. Hərbi əməliyyatlar zamanı kimyəvi və bakterioloji silahların istifadəsi 1925-ci il Cenevrə Protokolunun, 1949-cu il Cenevrə Konvensiyasının və beynəlxalq humanitar hüquq prinsiplərinin ən açıq pozuntularından biridir və bunun mülki əhaliyə, o cümlədən müdafiəsiz qadınlar və uşaqlara ağır itkilər verir və ciddi şəkildə qınanmalıdır.

3. Bütün dövlətlər 1925-ci il Cenevrə Protokolu və 1949-cu il Cenevrə Konvensiyaları, qadınların və uşaqların qorunması üçün mühüm zəmanət verən silahlı münaqişələrdə insan hüquqlarına hörmətlə əlaqəli digər beynəlxalq hüquq sənədləri üzrə öhdəliklərinə tam əməl etməlidirlər.

4. Bütün səylər silahlı qarşıdurmalarda, xarici ərazilərdə hərbi əməliyyatlarda və ya hələ müstəmləkə hakimiyyəti altında olan ərazilərdə hərbi əməliyyatlarda iştirak edən dövlətlər tərəfindən qadınları və uşaqları müharibə qəzalarından qurtarmaq üçün edilməlidir. Xüsusilə mülki əhalinin qadın və uşaqlardan ibarət olan hissəsinə qarşı zülm, işgəncə, cəza tədbirləri, alçalıcı rəftar və şiddət kimi tədbirlərin qadağan edilməsini təmin etmək üçün bütün lazımi addımlar atılacaqdır.

5. Hərbi əməliyyatlar zamanı və ya işğal olunmuş ərazilərdə döyüşənlər tərəfindən törədilən həbs, işgəncə, güllələnmə, kütləvi həbslər, kollektiv cəza, yaşayış evlərinin dağıdılması və zorla köçürülməsi daxil olmaqla qadınlara və uşaqlara qarşı hər cür repressiya və qəddar və qeyri-insani rəftar; cinayət hesab olunmalıdır.

6. Mülki əhaliyə aid olan və sülh, öz müqəddəratını təyin etmə, milli azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizədə fəvqəladə və silahlı qarşıdurma şəraitində tapan və ya işğal olunmuş ərazilərdə yaşayan qadınlar və uşaqlar sığınacaqdan, yeməkdən, tibbi yardımdan və ya İnsan Haqları Ümumdünya Bəyannaməsi, Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt, İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt, Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi və ya müddəalarına və beynəlxalq hüquqa dair digər sənədlərə uyğun olaraq digər ayrılmaz hüquqlardan məhrum edilməməlidirlər.

Təəssüf ki, bu beynəlxalq ictimaiyyətin Ermənistanın hərəkətlərinə dərhal reaksiya göstərəcəyi demək deyil. Biz dəfələrlə şahid olmuşuq ki, beynəlxalq ictimaiyyət Ermənistanın Azərbaycanla bağlı qanunsuz hərəkətlərinə göz yumub. Belə bir vəziyyətdə yeganə düzgün yol, BMT Təhlükəsizlik Şurasının Qarabağla bağlı 4 qətnaməsinin tələb etdiyi kimi Ermənistanı işğalçı qüvvələrini Azərbaycan ərazilərindən çıxarmağa məcbur etmək üçün Azərbaycan ordusunun sülhə məcburetmə əməliyyatlarını davam etdirməkdir.

30 illik münaqişə zamanı Ermənistan vəhşiliyi və qəddarlığı ilə beynəlxalq ictimaiyyəti təəccübləndirməkdən əl çəkmir. Heç bir hərbi obyekt olmayan şəhərlərdə gecə yatan günahsız uşaqlara hücum etmək, Ermənistanın uydurduğu əxlaqsız bir müharibə aparmaq təcrübədir. Xəstəxana yatağında yatan və həm valideynlərini, həm də bir yaşlı bacısını itirən 3 yaşlı Xədicəyə baxanda ürəyimiz ağrayır. Bu, günahsız uşaqlarla davranmağın yolu deyil.

Azərbaycanda məcburi köçkün uşaqlar hələ də təhlükəsiz və ləyaqətlə torpaqlarına könüllü qayıtmaq hüquqlarını həyata keçirə bilmirlər. Münaqişə zamanı 224 uşaq Ermənistan tərəfindən girov götürülüb və daha sonra sərbəst buraxılıb və 29 uşaq hələ də erməni əsirliyindədir. 73 azərbaycanlı uşaq itkin düşüb.

Azərbaycanda uşaqlar atəşkəs dövründə də erməni təcavüzkarlarının hədəfidir. 1994-cü ildən bəri atəşkəs dövründə 34 uşaq erməni terrorunun qurbanı olub, onlardan 14-ü öldürülüb, 20-si yaralanıb. Erməni ekstremistlərindən yaxa qurtaran başqa bir qətl hadisəsi, 2017-ci ildə baş verib, bu zaman Ermənistan Silahlı Qüvvələri Füzuli rayonunun Alxanlı kəndinə 82 və 120 mm-lik minaatanlardan və ağır qumbaraatanlardan atəş açmış, nəticədə 18 aylıq qız Zəhra Quliyeva və 50 yaşlı nənəsi Sahibə Quliyeva vəfat etmişdir. Bu qətl Ermənistanın əsl rənglərini göstərməklə bütün dünyanı sarsıtdı, lakin dünya ictimaiyyətinin cavabsızlığı üzündən ermənilər yenə də bundan yaxa qurtardılar! Ümumilikdə, bu illər ərzində təxminən 350 min günahsız uşaq haqsız müharibədən əziyyət çəkib.

Münaqişə illərində erməni silahlı qrupları məqsədyönlü şəkildə məktəbləri, xəstəxanaları və inzibati binaları da əhatə edən Azərbaycanın mülki şəxsləri və mülki obyektlərini hədəfə aldı.

Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyev qeyd etdi ki, Ermənistan silahlı qüvvələri bir daha Ermənistanın ərazisindən Azərbaycanın Füzuli və Cəbrayıl rayonları istiqamətindəki yaşayış məntəqələrinə raket zərbələri endirib, bu da mülki şəxslər arasında ölüm və yaralanmalarla nəticələnib. “Son günlər Azərbaycanın sıx məskunlaşdığı yaşayış məntəqələrinə 10 000-dən çox mərmə və müxtəlif növ raket atılıb. 500-dən çox fərdi ev tamamilə dağıdılıb və ya ciddi şəkildə ziyan vurulub.

Azərbaycan Baş Prokuroru Kamran Əliyev, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Gəncə şəhərini atəşə tutması ilə bağlı açıqlama verib: “4 oktyabr 2020-ci il, saat 10 radələrində, beş yüz mindən

çox mülki əhalisi olan Azərbaycan Respublikasının ikinci böyük şəhəri Gəncə Cenevrə Konvensiyasının tələblərinin açıq şəkildə pozulması olan raket və top atəşinə məruz qalmışdı.

13 yaşlı Artur üçün dəfn mərasimi

Trend xəbər verir ki, erməni terroru nəticəsində ölənlər 13 yaşlı Artur Mayakovun yas mərasimi Azərbaycanın Gəncə şəhərindəki Rus Pravoslav Kilsəsində keçirilib.

Gəncə şəhər meriyası rəhbərliyi, rus icmasının nümayəndələri və şəhərin digər sakinləri vida mərasimində iştirak ediblər.

Ermənistanın 17 oktyabrda Gəncəyə etdiyi raket zərbəsi nəticəsində yaralanan Rusiya vətəndaşı Artur Mayakov 24 oktyabrda öldü.

Ermənistan ordusunda uşaq əsgərlər

"Videoda Ermənistanda uşaq əsgərlərinin cəlb olunduğu görünür. Bu məsələ araşdırılmalıdır", deyər Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Twitter səhifəsində yazıb. Ayrıca, "15 yaşınadək uşaqların əsgər olaraq cəlb edilməsi və istifadəsi beynəlxalq humanitar hüquq - müqavilə və adətlər çərçivəsində qadağandır və BCK tərəfindən hərbi cinayət olaraq təyin edilir" deyər qeyd etmişdir.

Ermənistan ilk dəfə deyil ki, uşaqlarla bağlı müharibə cinayətləri törədir. "Uşaq Əsgərləri Hesabatı 2001- Ermənistan" sənədinə əsasən "Uşaqların cəlb edilməsinin praktikada baş verdiyi bildirilmişdi. Uşaq Hüquqları Komitəsi, 2000-ci il yanvar sessiyasında Azərbaycandan olan qaçqın uşaqlarının Ermənistan ordusuna qatılmaq məcburiyyətində qalması xəbərləri ilə bağlı suallar qaldırdı. Nümayəndə heyəti, Dağlıq Qarabağdakı erməni uşaqlarının "ərazilərini qorumaq üçün" Azərbaycana qarşı silah gətürdükləri məlum olduğu cavabını verdi. Komitə, Ermənistana uşaqları silahlı qüvvələrə çağırmaqdan çəkinməsinə və silahlı münaqişə qurbanı olmuş uşaqlar üçün xüsusi qoruma və reabilitasiya tədbirləri görməsinə tövsiyə etmişdi "(bax. BMT-nin press-

relizi, BMT CRC, Ermənistanda uşaq hüquqlarının vəziyyəti ilə bağlı müşahidələrə son qoyur, 20 / 1/00, HR / CRC / 00/15 və həmçinin BMT sənəd arayışı CRC7C794).

Hesabatın tövsiyələri ilə bağlı Ermənistan tərəfindən qətiliklə heç bir tədbir görülməyib. Bundan əlavə, bunu müharibə cinayətini törətmək üçün təkrarlayırlar. Bu dəfə, 2020-ci ildə yenidən Qarabağda silahlı qarşıdurmada.

Uşaq əsgərlərindən istifadənin qadağan edilməsinə dair beynəlxalq hüquqi çərçivə

BMT Baş Katibi, 2020-ci ilin iyun ayında 74-cü iclasında “Uşaqlar və Silahlı Münaqişə” adlı hesabatında Üzv Dövlətləri, Uşaq Hüquqları Konvensiyasına Könüllü Protokoluna qoşulmaq, Sülhməramlılıq və Uşaq Əsgərlərin İşə Qəbulu və İstifadə edilməsinin qarşısının alınmasına dair Vankuver Prinsiplərinin təsdiqlənməsi və həyata keçirilməsi də daxil olmaqla, uşağın hüquqlarına hörmət göstərməyə çağırırdı.

Beynəlxalq Humanitar Hüquq uşaqların döyüş əməliyyatlarına cəlb edilməsini və istifadəsini qadağan edir. IV Cenevrə Konvensiyasının 50-ci maddəsində deyilir ki, İşğalçı dövlət işğal olunmuş ərazilərdəki uşaqları hərbi xidmətə cəlb etməməlidir (GC IV, maddə 50). Bu müddəanın yalnız 15 yaşa qədər uşaqlara aid olduğu başa düşülür.

Qadağa həm beynəlxalq, həm də beynəlxalq olmayan silahlı münaqişələrdə (məsələn, Ermənistanla Azərbaycan arasında mövcud Qarabağ silahlı münaqişəsində) tətbiq olunur. Əlavə Protokolun 77-ci maddəsində və 1949-cu il Cenevrə Konvensiyalarına əlavə Əlavə Protokolun 4-cü maddəsində təsbit edilmiş 15 yaşından aşağı uşaqların hərbiyə cəlb olunmasına qoyulan qadağalar könüllü də qəbul etməyi qadağan edir (PI, Maddə 77 (2) P II, Maddə 4 (3) (c)).

77-ci maddədə deyilir ki, münaqişə tərəfləri on beş yaşına çatmamış uşaqların döyüş əməliyyatlarında birbaşa iştirak etməmələri və xüsusən də onları silahlı qüvvələrinə cəlb etməkdən çəkinmələri üçün bütün mümkün tədbirləri görəcəklər. II Əlavə Protokolun 4-cü maddəsinin 3-cü bəndi daha çox uşaqların qorunmasına həsr olunmuşdur və dördüncü Konvensiyada yer alan bəzi prinsipləri təkrarlayır. Protokolun müddəalarına hərbi əməliyyatların təsirlərindən qorunma (sanitariya zonaları, evakuasiya), xüsusi qayğı və yardım (dərman, qida, geyim), şəxsi vəziyyətinin qorunması, ailə və icma əlaqələri (şəxsiyyət, qeydiyyat, birləşmə,

xəbərlər), mədəni mühit, təhsil və ya edam cəzasının məhdudiyətləri daxildir. Digər müddəalar, nəzarətə alınan və ya internatda olan uşaqların müalicəsini xüsusi olaraq tənzimləyir.

Uşaqlar ümumi insan hüquqları sənədləri ilə də qorunur. Bundan əlavə, onlar, Somali və Amerika Birləşmiş Ştatları xaricində dünyanın bütün dövlətləri tərəfindən təsdiqlənmiş Uşaq Hüquqları Konvensiyası (CRC) tərəfindən təmin olunan hüquqlara malikdirlər. Uşaq Hüquqları Konvensiyasının 15 yaşından aşağı uşaqların işə qəbul edilməsini qadağan edən 38-ci maddəsinin 3-cü bəndi, bu cür uşaqların könüllü cəlb edilməsinin qadağan edilməsi və dolayısı ilə uşaq əsgərlərinin tamamilə qanunsuz elan edilməsi kimi izah olunur.

Uşaq Hüquqları Konvensiyasına İxtiyari Protokol, döyüş əməliyyatlarında qəbul və istifadə üçün yaş həddi təyin edərkən dövlət və qeyri-dövlət silahlı qrupları arasında fərq qoyur. Bir dövlətin silahlı qüvvələrindən fərqli olan silahlı qruplar, heç bir halda, 18 yaşına çatmamış şəxsləri hərbiyə cəlb etməməli və ya döyüş əməliyyatlarında istifadə etməməlidir.

İştirakçı dövlətlər bu cür cəlb olunmanın və istifadənin qarşısını almaq üçün bütün mümkün tədbirləri, o cümlədən bu cür tətbiqetmələrin qadağan edilməsi və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün lazımi qanuni tədbirlərin görülməsini təmin etməlidirlər.

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Əsasnaməsinə uyğun olaraq, uşaqların silahlı qüvvələrə və ya qruplara çağırılması və ya cəlb edilməsi həm beynəlxalq, həm də beynəlxalq olmayan silahlı münaqişələrdə hərbi cinayətdir (ICC Əsasnaməsi, Maddə 8 (2) (b) (xxvi) və (e) (vii)).

Paris və Vankuver prinsipləri

Uşaq əsgərlərin qorunması sahəsində digər vacib sənədlər Paris və Vancouver prinsipləridir.

Paris prinsipləri 2007-ci ildə Fransa və UNICEF tərəfindən təşkil edilən "Müharibədən azad uşaqlar" adlı konfransda qəbul edilmişdi. Son 10 ildə 105 dövlət bu prinsipləri təsdiqləyib. Sənədi imzalayan dövlətlər, uşaq əsgərlərinin münaqişələrdə qanunsuz istifadəsi və hərbiyə cəlb edilməsinə qarşı davamlı həll yollarını müəyyənləşdirməyə və həyata keçirməyə hazır olduqlarını bildiriblər. Paris prinsipləri uşaq əsgərlərinin istifadəsinə və ya cəlb edilməsinə son qoyma prioritetinə malikdir və məqsədlərdən biri silahlı qruplara cəlb edilmiş uşaqların sərbəst buraxılması və qanunsuz olaraq uşaqları cəlb edən insanlara qarşı sanksiyaların tətbiqinə nail imaqdır. Paris prinsiplərinin Ermənistanla əlaqəli hədəflərinə çatacağına dair böyük şübhələrim var.

2017-ci ilin noyabrında Kanada, Britaniya Kolumbiyası, Vankuverdə keçirilən BMT-nin Sülhməramlı Müdafiə Nazirləri konfransında Sülhməramlılıq və Uşaq Əsgərlərin İşə Qəbulu və İstifadə edilməsinin qarşısının alınmasına dair Vankuver Prinsiplərini başlatdı. Vankuver prinsipləri, münaqişə dövrünün bütün mərhələləri daxil olmaqla, uşağın qorunmasına yönəlmiş bir sıra siyasi öhdəliklərdir. Bunlar silahlı qüvvələr və silahlı qruplar tərəfindən uşaq əsgərlərin işə götürülməsinin və istifadəsinin qarşısının alınmasına yönəlmiş 17 prinsipdən ibarətdir.

2017-ci ildə 54 BMT Üzv Dövləti Vankuver Prinsiplərinin təsisçisi olmuşdur. Təsdiqləyən ölkələrin sayı hazırda 100-ə yaxındır. Vankuver prinsiplərini təsdiqləyən dövlətlər arasında Ermənistan da var. Lakin təcrübədən də göründüyü kimi, Qarabağdakı hərəkətləri həmin prinsiplərlə uyğun deyil.

Təhsil müəssisələrinin Ermənistan tərəfindən hərbi məqsədlər üçün istifadəsi

Bu yaxınlarda erməni KİV-ləri Qarabağ separatçılarının lideri Arayik Harutyunyanın hərbiçilərlə döyüş vəziyyətini müzakirə etmək üçün bağçada görüş keçirdiyi barədə məlumat verdi.

Arutyunyanın "müharibə vəziyyəti"-nin müzakirəsindən fotosu sosial şəbəkələrdə haqlı olaraq tənqid olundu.

Arutyunyanın "iclas" keçirdiyi yerin "cəbhənin cənub-şərq istiqaməti" deyil, əslində Xankəndindəki 3 nömrəli uşaq bağçası olduğu da məlum oldu.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu, Ermənistan ordusu tərəfindən daim istifadə olunan bir metoddur. Beləliklə, onlar hərbi baza olaraq ya bir mədəniyyət evi, ya bir məktəb, ya da bir uşaq bağçası seçirlər. Azərbaycan Ordusu əraziyə zərbə endirdikdə, Azərbaycanın mülki hədəfləri atəşə tutduğu barədə şayiələr yayılır. Lakin Azərbaycan yalnız qanuni hərbi obyektlərə zərbə vurur. Silahlı qarşıdurmalar kontekstində qadağan edilmiş "canlı sədd" kimi mülki obyektlərdən istifadə edirlər. Bu qayda Üçüncü Cenevrə Konvensiyasında (hərbi əsirlərə münasibətdə), Dördüncü Cenevrə Konvensiyasında (qorunan mülki şəxslərə münasibətdə) və I Əlavə Protokolunda (ümumiyyətlə mülki vətəndaşlara münasibətdə) müəyyən edilmişdir.

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Əsasnaməsinə görə, "müəyyən nöqtələr, ərazilər və ya hərbi qüvvələr üçün hərbi əməliyyatlardan immunitet yaratmaq məqsədilə mülki və ya digər qorunan bir şəxslərdən istifadə edilməsi" beynəlxalq silahlı münaqişələrdə müharibə cinayətidir.

Bu, Uşaq Hüquqları Konvensiyasının 28 və 38-ci maddələrində göstərilən uşaqların təhsil hüquqlarının və Təhlükəsiz Məktəblər Bəyannaməsində göstərilən prinsiplərin açıq şəkildə pozulmasıdır.

Uşaq Hüquqları Konvensiyasının (1989) 38-ci maddəsinə görə, Dövlət, uşaqla əlaqəli silahlı münaqişələrdə onlara tətbiq olunan beynəlxalq humanitar hüquq qaydalarına hörmət etməyi və hörmət edilməsini təmin etməyi öz öhdəsinə götürür. Silahlı münaqişələrdə mülki

əhalini qorumaq üçün dövlətin beynəlxalq humanitar hüquqa əsasən öhdəlikləri var və silahlı münaqişəyə məruz qalan uşaqların qorunması və onların qayğısına qalması üçün bütün mümkün tədbirləri görməlidir.

Təhlükəsiz Məktəblər Bəyannaməsinə görə silahlı münaqişə zamanı təhsil müəssisələrindən baza, kazarma və ya həbsxana kimi istifadə edilməsinin qadağan olunduğunu da qeyd etmək lazımdır. Bu cür hərəkətlər şagirdləri və təhsil işçilərini zərər çəkməyə məruz qoyur, çox sayda uşaqları və tələbələri təhsil hüququndan məhrum edir və bu səbəbdən cəmiyyətləri gələcəklərini quracaqları təməllərdən məhrum edir. Təhsil müəssisələrindən hərbi məqsədlər üçün istifadə edildiyi təqdirdə, silahlı iştirakçılar tərəfindən uşaqların işə götürülməsi və istifadəsi riski arta bilər və ya uşaqlar və gənclər cinsi qısnama və istismara məruz qala bilərlər. Xüsusilə, təhsil müəssisələrinə hücum olma ehtimalını artırma bilər.

Təhlükəsiz Məktəblər Bəyannaməsi, 28-29 May 2015-ci il tarixlərində Norveçin Oslo şəhərində keçirilən beynəlxalq konfransda ölkələrin təsdiqinə açılan hökumətlərarası bir siyasi öhdəlikdir. Bəyannamə ölkələrə silahlı münaqişə dövründə şagirdlərin, müəllimlərin və məktəblərin qorunması üçün; silahlı münaqişə zamanı təhsilin davam etdirilməsinin əhəmiyyətini görə; və Məktəbləri və Universitetləri silahlı münaqişə zamanı hərbi istifadədən qorumaq üçün Təlimatları həyata keçirilmək məqsədilə siyasi dəstək ifadə etmək imkanı yaradır.

Uşaqların xüsusi qorunmasının beynəlxalq hüquq aspektləri

Beynəlxalq olmayan silahlı münaqişələrdə, uşaqlar dörd Cenevrə Konvensiyasının ortaq 3-cü maddəsində göstərilən döyüzlərdə fəal iştirak etməyən şəxslərin davranışına dair təməl zəmanətlərlə qorunur. Bu maddəyə əsasən, çox vaxt çox qəddar olan bu qarşıdurmalar zamanı uşaqlar ən azından özlərinə qarşı insani davranma hüququna malikdirlər. Həyatlarına və şəxslərinə və ləyaqətlərinə qarşı zorakılıq tətbiq edilməməlidir.

Beləliklə, beynəlxalq olmayan silahlı münaqişələr zamanı uşaqların xüsusi qorunması prinsipi açıq şəkildə ortaya qoyulmuşdur. Cenevrə Konvensiyasının II Protokolu, "Əsas zəmanətlər" adlı 4-cü maddəsi yalnız uşaqlara həsr olunmuş bir bənddən ibarətdir. Burada deyilir: "Uşaqlara lazımi qayğı və kömək göstərilməlidir". Bu maddə daha sonra yuxarıda göstərilən ümumi qaydaya dəstək olaraq uşaqlara aid xüsusi tədbirləri sadalayır. 4-cü maddənin quruluşu, II Protokol müəlliflərinin beynəlxalq olmayan silahlı qarşıdurmalar zamanı uşaqların qorunmasını nə qədər vacib hesab etdiyini göstərir və bu münaqişələr zamanı uşaqların xüsusi qorunması prinsipinin bununla təsdiqlənməsini təmin edir.

Silahlı münaqişə zamanı uşaqların qorunması global gündəmdə olmağı tələb edir. Münaqişədə olan mülki şəxslərin qorunmasını tənzimləyən qanunlar, hüquqlar və normalar insanlığın ən pis tərəfini göstərən 20-ci əsr müharibələrinə cavab olaraq hazırlanmışdır. Beynəlxalq ictimaiyyət uşaqları lazımi səviyyədə qorumaqda mənəvi vəzifələrini yerinə yetirməməsinə baxmayaraq, getdikcə parçalana dünyada uşaqlar birləşdirici güc rolunu oynaya bilər. Onların hüquqları və beynəlxalq qoruma iddiaları milli sərhədləri, mədəniyyətləri və inancları aşır.

Save the Children-in qurucusu Eglantyne Jebb bir vaxtlar dediyi kimi: 'Hər yeni nəsil uşaqlar bəşəriyyətə dünyada yaratdığı xarabalığını bərpa etmək imkanı təklif edir.' Əgər

bəşəriyyət uşaqları müharibə dəhşətindən qorumaq üçün bir araya gələ bilmirsə, digər sahələrdə beynəlxalq əməkdaşlıq üçün necə ümid ola bilər?

Uşaqlar yalnız Beynəlxalq humanitar hüquqla deyil, həm də Beynəlxalq insan hüquqları ilə qorunur. Uşaq Hüquqları Konvensiyasının (1989) 38-ci maddəsinə əsasən, Dövlət, silahlı münaqişələrdə uşaqlara tətbiq olunan beynəlxalq humanitar hüquq qaydalarına hörmətlə yanaşmalı və hörməti təmin etməyi öz öhdəsinə götürür. Silahlı münaqişələrdə mülki əhalini qorumaq üçün dövlətin beynəlxalq humanitar hüquqa əsasən öhdəlikləri var və silahlı münaqişəyə məruz qalan uşaqların qorunması və onların qayğısına qalması üçün bütün mümkün tədbirləri görməlidir.

Beləliklə, Ermənistan silahlı qüvvələri mülki əhalini hədəf alaraq yalnız humanitar qanunlar çərçivəsində hərbi cinayətlər törətmir, eyni zamanda beynəlxalq insan hüquqlarının prinsip və müddəalarını kobud şəkildə pozur.

UNICEF-in Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı bəyanatı

Bu yaxınlarda UNICEF, "Dağlıq Qarabağda və onun hüdədularından kənarında davam edən münaqişə uşaqlara dəhşətli və qəbuledilməz bir zərər vurur" deyərək münaqişə ilə bağlı açıqlama verdi. Uşaq ölümlərinin və yaralanmalarının sayının artmasına əlavə olaraq, onlarla ev və məktəblərə ziyan vurulub və ya onlar dağılıb. Səyəsiz-hesəbsız uşaqlar və ailələr həftələrdir həddindən artıq psixoloji travma və sıxıntıya dözürlər.

UNICEF, hər iki tərəfin 9 oktyabrda qəbul etdiyi humanitar atəşkəsin dərhal həyata keçirilməsinə ən güclü şərtlərlə müraciət edir. Uşaqlar, ailələr və onların asılı olduđu mülki obyektlər beynəlxalq insan hüquqları və humanitar qanunlara uyğun olaraq qorunmalıdır. Hərbi əməliyyatların tamamilə dayandırılması bütün uşaqların xeyrinədir".

Genel

Güncel

Ermenistan Tərəfindən Muzdluların Cəlb Edilməsi Beynəlxalq Cinayətdir – Ramil İskəndrəli

KIRIM'IN SESİ GAZETESİ PDF

Ermenistan tərəfində olan muzdlular Qarabağ münaqişəsində mülki vətəndaşlar üçün təhlükədir

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu tərəfindən aparılmış araşdırmalarla son günlərdə müxtəlif terror təşkilatlarının üzvlərinin, o cümlədən xarici ölkə vətəndaşlarının dövlət sərhədini müəyyən edilmiş sənədlər olmadan Ermənistan ərazisindən qanunsuz keçərək qeyri-qanuni silahlı birləşmələr yaradıblar. Həmçinin, onlar ərazilərimizin işğalına yönələn təcavüzkar müharibədə muzdlu kimi istifadə edilmələri müəyyən edilib.

Ermənistanın ordu sıralarında başqa ölkələrdən gələn şəxslər döyüşür. Suriya və Livanla yanaşı, ABŞ, Kanada və xüsusilə Fransadan gələn ermənilər Ermənistanın ordu sıralarına qoşulur. PKK terror təşkilatının müharibəyə qoşulması ilə bağlı narahatlığımız var.

Muzdlu anlayışı 1949-cu il Beynəlxalq Silahlı Münqaişələrdə Qurbanların Müdafiəsi haqqında I Cenevrə Konvensiyasının I Əlavə Protokolun (1977) 47-ci maddəsində öz ifadəsini tapmışdır. Həmin maddəyə əsasən muzdlunun kombatant və ya hərbi əsir statusu almaq hüququ yoxdur.

BMT Baş Məclisinin 44-cü sessiyasında 4 dekabr 1989-cu il tarixli qətnamə (44/34) qəbul edilmiş "Muzdlulann cəlb edilməsi, istifadəsi, maliyyələşdirilməsi və təlimi ilə mübarizə haqqında" Beynəlxalq Konvensiya onların fəaliyyətini cinayət olaraq müəyyən edir.

Ermənistandan fərqli olaraq, Azərbaycan Respublikası 30 sentyabr 1997-ci il tarixində həmin Konvensiyaya qoşulmuşdur. Muzdluların cəlb edilməsi, maliyyələşdirilməsi, onlardan istifadə edilməsi və onlara təlim keçirilməsi bu Konvensiyaya əsasən cinayət hesab olunur. Konvensiyaya əsasən göstərilən muzdluların hərbi münaqişələrə cəlb edilməsinə mübarizə məqsədilə iştirakçı dövlətlər milli qanunvericilikdə həmin cinayətlərin törədilməsinə görə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 114-cü maddəsinə əsasən muzdlular yığma, onlara təlim keçmə, maliyyələşdirmə və başqa cür maddi təminat vermə, habelə onlardan hərbi münaqişədə və ya hərbi əməliyyatlarda istifadə etmə cinayət hesab olunur.

Hətta Ermənistanın Cinayət Məcəlləsinin 395-ci maddəsində də muzdluların cəlb edilməsi cinayət hesab olunur. 1966-cı ildə qəbul edilmiş “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktın 15-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə əsasən “heç nə hər hansı şəxsin törədilərkən beynəlxalq aləm tərəfindən qəbul olunmuş hüquq prinsiplərinə əsasən cinayət olan hər hansı bir əməlinə, yaxud xətasına görə məhkəməyə verilməsinə və cəzalandırılmasına mane olmur”.

BMT Baş Assambleyasının “Dövlətlər arasında dostluq münasibətlərinə və əməkdaşlığa aid beynəlxalq hüquq prinsipləri haqqında” 1970-ci il tarixli Bəyannaməsində BMT üzv dövlətlərinə muzdluların münqişələrə cəlb edilməsi qadağan edilir. Göründüyü kimi, muzdlular beynəlxalq hüquq normalarına görə cinayətkar kimi tanınır və məhkəmə qarşısından beynəlxalq cinayətkar qismində cavab verməlidirlər. Muzdluluğa münasibətdə “aut dedere aut judicare” (mühakimə öhdəliyi) prinsipinə müvafiq olaraq universal yurisdiksiya müəyyən edilmişdir. Eyni zamanda beynəlxalq hüququn adət normaları ilə muzdluların cəlb edilməsi qadağandır.

Muzdluların cəlb edilməsi ümumiyyətlə insan problemdir. Muzdluların sosial təhlükəsi tək cə muzdluların qətl, soyğunçuluq, zorakılıq və digər cinayətlər törətməsində deyil, eyni zamanda qətl və digər cinayətlər peşəsinin inkişaf etdirilməsindədir. Ermənistan Azərbaycana qarşı muzdluları fəal şəkildə cəlb edərək beynəlxalq hüquq normalarını bir daha pozur.

Mülki şəxslər necə qorunmalıdır?

Mülki şəxsləri qorumaq üçün Azərbaycan tərəfindən həyata keçirilən sülhə məcburetə əməliyyatları (PEOps)

Əsas sual budur ki, Ermənistanın Azərbaycandakı mülki əhaliyə hücumlarını necə dayandırmaq olar?

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev 2020-ci il sentyabrın 28-də diplomatik korpus nümayəndələri üçün keçirdiyi brifinqdə demişdir ki, "Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Azərbaycan Respublikasının suveren ərazilərində fəaliyyət göstərir və Azərbaycanın müdafiəsini həyata keçirir. Bunlar müdafiə əməliyyatlarıdır. Burada da əsas məqsəd təmas xəttinə yaxın ərazilərdə yaşayan Azərbaycan mülki əhalisinin təhlükəsizliyini təmin etmək və Ermənistanın bu cür təxribatlarının qarşısını almaq üçün əks-hücum tədbirlərini həyata keçirməkdir. Bu əməliyyatlara hətta **Sülhə məcburet**mə də deyilə bilər. Bu yolla Ermənistan nəhayət sülh bağlamaq və danışıqlar prosesində konstruktiv iştirak etmək məcburiyyətində qalacaq."

Beynəlxalq hüquqa müraciət etsək, görərik ki, Azərbaycan qüvvələrinin Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindəki erməni işğalını dayandırması və Ermənistanı sülhə məcbur etməsi əməliyyatları beynəlxalq hüquq baxımından tamamilə qanunidir.

Azərbaycanın Ermənistanın təcavüzünə qarşı özünümüdafiə hüququ vardır; o cümlədən öz müdafiəsini kollektiv şəkildə təşkil etmək və Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə Sülhə Məcburetmə Əməliyyatları həyata keçirmək hüququ vardır. Heç bir halda beynəlxalq hüquq digər dövlətlərin Azərbaycana kömək etməsinə mane olmur. Əksinə, beynəlxalq hüquq bunu nəzərdə tutur. 2010-cu ilin dekabrında, hər iki ölkə xarici qüvvələrin hücumu halında bir-birini qarant edən bir Müqavilə imzaladı.

İkincisi, işğal altındakı Qarabağ bölgəsinin ərazisi, dünyanın hər bir dövlətinin tanıdığı Azərbaycan sərhədlərindəki ərazidir.

Beynəlxalq hüquqa əsasən Sülhə Məcburetmə əməliyyatı (PEOps) nədir? PEOps, bir və ya daha çox dövlətin zorakı bir münaqişəyə son qoyaraq beynəlxalq, regional və ya yerli sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və ya bərpa etmək məqsədi ilə üçüncü bir ölkəyə məcburi hərbi müdaxiləsidir.

PEOps üçün rəsmi hüquqi əsas Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin VII Fəslindədir. Beləliklə, BMT Nizamnaməsinin VII fəslinin müddəalarına əsasən, bir qayda olaraq, hər hansı bir dövlət və ya tərəflərin münaqişə və ya münaqişə vəziyyətində təcavüzün və ya beynəlxalq sülhə və təhlükəsizliyə təhdidlərin qarşısını almaq üçün, məcburedici hərəkət elementlərindən istifadə etməkdir. Bunlar beynəlxalq ictimaiyyətin razılığı olmadan həyata keçirilən sülhə məcburetmə əməliyyatlarıdır. Bu əməliyyatlar yalnız BMT Təhlükəsizlik Şurasının qərarı əsasında həyata keçirilə bilər. Bildiyimiz kimi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə dair BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi qəbul edilmişdir.

Qətnamələrdə bölgədəki sabitliyin və sülhün təhdid altında olduğu qeyd edilir, getdikcə artan məcburi köçkün sayından narahatlıq ifadə edilir və işğal olunmuş ərazilərdə fəvqəladə vəziyyətin yaratdığı problemlərin həll edilməsinin vacibliyi vurğulanır. BMT Təhlükəsizlik Şurası daimi atəşkəsə nail olmaq və Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən çıxarılması üçün işğala son qoyulmasını istəyib. Hal-hazırda Azərbaycan, bu qətnamələr çərçivəsində BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsində təsbit edilmiş özünümüdafiə

hüququndan istifadə edir, həmçinin BMT Nizamnaməsinin VII Fəslində nəzərdə tutulmuş sülh mühafizə əməliyyatlarından istifadə edir.

14-16 sentyabr 2005-ci il tarixində Nyu-Yorkdakı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş qərargahında toplanan BMT Baş Assambleyası tərəfindən 16 sentyabr 2005-ci il tarixində Dünya Dövlət və Hökumət Başçılarının Ümumdünya Sammitində qəbul edilmiş Ümumdünya Sammitinin Nəticələrinə dair Qətnamənin 138-ci bəndinə əsasən Dövlət Başçıları hər bir Dövlətin öz əhalisini soyqırımı, müharibə cinayətlərindən, etnik təmizləmədən və insanlığa qarşı cinayətlərdən qorumaq üçün məsuliyyət daşdığını təsdiqlədi. Bu məsuliyyət müvafiq və zəruri vasitələrlə bu cür cinayətlərin, o cümlədən onlara təhrik edilməsinin qarşısının alınmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan buna uyğun hərəkət edir. Beynəlxalq ictimaiyyət, lazım gəldikdə, dövlətləri bu məsuliyyəti həyata keçirməyə təşviq etməli və kömək etməlidir. Beynəlxalq ictimaiyyət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı vasitəsi ilə, BMT Nizamnaməsinin VI və VIII Fəsilərinə uyğun olaraq, əhalinin soyqırımı, müharibə cinayətlərindən, etnik təmizləmədən və insanlığa qarşı cinayətlərdən qorumağa kömək üçün müvafiq diplomatik, humanitar və digər dinc vasitələrdən istifadə etmək məsuliyyətinə də malikdir.

Beynəlxalq təcrübədə sülhə məcburetmə doktrinası bir neçə halda istifadə edilmişdir. Məsələn, 1995-ci il Dayton müqaviləsi çərçivəsində Bosniya-Herseqovinada sülhə məcburetmə prinsipini tətbiq edilmişdir. O dövrdə ölkə faktiki olaraq "Serbiya Respublikası" və Bosniya və Herseqovinanın Müsəlman-Xorvatiya Federasiyasına bölündü və aralarında bir qarşıdurma yaşandı. Lakin nəticədə barışıq tədbirləri nəticəsində Bosniya və Herseqovina daxilində yaradılan "Serbiya Respublikası" nın separatçı rejimi sülhə məcbur edildi və münaqişə həll edildi.

Digər bir nümunə, ərazilərin İrlandiya Respublikasına birləşdirilməsini tələb edən iyirminci əsrin əvvəllərindən bəri İngiltərəyə sadiq katoliklər və protestantlar arasında qarşıdurmanın olduğu İngilislərlə İrlandiyalılar arasındakı Ulster münaqişəsidir. Sülhə məcburetmə tədbirləri nəticəsində ərazi hazırda İrlandiyaya birləşdirilməyib. Sülhə məcburetmə konsepsiyası, BMT Nizamnaməsi və BMT-nin sülhməramlı doktrinası kontekstində Afrika ölkələrində silahlı qarşıdurmaların müxtəlif dövrlərində tətbiq edilmişdir.

2 avqust 1990-cı ildə İraqın Küveytə hərbi müdaxiləsindən dərhal sonra BMT Təhlükəsizlik Şurasının 2003-cü ilə qədər davam edən qərarı ilə ölkəyə sanksiyalar tətbiq edildi. Sanksiyalar davam etdikcə İraq hökuməti Küveytlə ərazilərinə dair mübahisəli məsələyə görə geri çəkilmək məcburiyyətində qaldı. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin dərhal icrası və sülhə məcburetmə mexanizmlərinin dərhal tətbiqi üçün Kamboca, Şərqi Timor, Ruanda, Somali və Yuqoslaviya presedentlərindən bəhs edə bilərik.

Nəhayət, onu deməliyəm ki, müharibəyə başlamaq asandır, amma başa vurmaq çox çətinidir. Sülh prosesi həmişə mürəkkəbdir və demək olar ki, heç vaxt münaqişənin tam həllinə gətirib çıxarmır. Sülhə məcburetmə əməliyyatları münaqişənin tamamilə ədalətli həlli üçün vacibdir.

Nəticə və beynəlxalq birliyə müraciət

Beynəlxalq təşkilatları atəşkəsi riyakarcasına pozan və bir çox günahsız uşağı və qadını qətlə yetirən Ermənistana qarşı ciddi addımlar atmağa və təcavüzkarın qarşısını almağa çağırırıq. Dünyada sülhün və təhlükəsizliyin qorunması, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə riayət edilməsi, mülki şəxslərin öldürülməsini qadağan edən beynəlxalq konvensiyaların həyata keçirilməsindən məsul beynəlxalq təşkilatlar, həqiqəti görməməzlikdən gələ bilməzlər. Ermənistan bütün dünya qarşısında açıq şəkildə və kobud şəkildə Azərbaycana qarşı müharibə aparır. Beynəlxalq təşkilatların Azərbaycana qarşı bu təcavüzə laqeyd münasibəti, insan dəyərlərinə, beynəlxalq hüquqa və beynəlxalq humanitar hüquqa açıq hörmətsizlik kimi qiymətləndirməlidir.

Ümid edirik ki, beynəlxalq təşkilatlar Ermənistanın insanlığa qarşı törətdiyi bu cinayətləri qətiyyətlə pisləyəcək və təcavüzkarə sanksiya tətbiq etmək üçün lazımi tədbirlər görəcəklər.

Ramil İskəndərli

Hüquqi Təhlil və Araşdırmalar İctimai Birliyin sədri

London Metropolitan Universitetinin “Təhlükəsizlik və İcma Təhlükəsizliyi” üzrə doktorantı

Avropa Viadrina Universitetinin Beynəlxalq Hüquq və İnsan Hüquqları üzrə Magistri.

Hesabata Rəşid Məmmədov, Sübhan Talıblı, Ramil Məmmədli, İsmayıl Kərimov, Kəmalə Aşumova, Nigar İskəndərova və Elmari Məmişov tərəfindən töhvə verilmişdir.

@Legal Analysis and Research Public Union, 2020. <http://Laied.az>